

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง วิธีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านจอมนาง ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินชีวิต
3. บริบทบ้านจอมนาง ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, น. 46 - 53) กล่าวว่า การอยู่อย่างพอเพียงตามการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำโดยมีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ คือ ความพอดี ๆ ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป ไม่เดือดร้อนเกินไป ไม่ช้าเกินไป และไม่โดดเด่นเกินไป
2. ความมีเหตุผล คือ ทุกอย่างต้องมีที่มาที่ไปอธิบายได้ การส่งเสริมกันในทางที่ดีสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ ความเป็นเหตุเป็นผลเพราะสิ่งนี้ ทำให้เกิดทุกสิ่ง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นตามเหตุผลปัจจัย
3. ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี จะต้องปกป้องคุ้มครองไม่ให้เกิดความเสียหายที่ไม่ควรจะเป็น เช่น เกิดความเสียหายเพราะมีความโลภมากเกินไป
4. ความรอบรู้ ต้องมีความรอบคอบ มีการใช้ความรู้ใช้วิทยาการ ด้วยความระมัดระวัง มีการจัดองค์ความรู้ที่ดี ดำเนินการอย่างรอบคอบ ครบถ้วนรอบด้าน ครบทุกมิติ

5. คุณธรรมความดี เป็นพื้นฐานของความมั่นคง ซึ่งประกอบด้วย ความซื่อสัตย์, สุจริต, มานะ และพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541 (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, น. 17) “ให้พอเพียงนี้ก็ หมายความว่า มีกินอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุขถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำสมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

แสวงสุริย์ ทศนพุนชัย (2550, น. 128) กล่าวถึง การดำเนินชีวิตตามแนวทางความเป็นอยู่อย่างพอเพียงว่า ประกอบด้วย ความพอประมาณ หมายถึง การใช้หลักการเดินทางสายกลาง (มัชฌิมา) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง พอมีพอกิน พอมีพอใช้ ทำอะไรพอประมาณ ไม่น้อยเกินไป หรือมากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตรวจสอบคุณภาพของตนก่อนแล้วค่อยพัฒนา ข้อสำคัญอย่าทำเกินความพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง จะตัดสินใจทำอะไรต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ อย่าตัดสินใจทำไปเพราะต้องการตามกระแสและภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง ทำอะไรให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีตลอดเวลา เตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับผลกระทบ หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ และไกล และตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม

อภิชัย พันธเสน (2550, น. 53) กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และได้อธิบายความหมายอย่างชัดเจนไว้ในปี 2541 ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน การดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมพื้นฐาน จิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล

พร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

ณัฐพงษ์ ทองภักดี (2551, น. 17) ให้ความหมายว่า ความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง หากขาดองค์ประกอบใด ก็ไม่เป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์

ความพอประมาณ (Moderation) มีสองนัย คือ ความพอดีไม่สุดโต่ง และการยืนได้บนขาของตนเอง (Self - Reliant) เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองเป็นสิ่งที่ทำให้เราทำอะไรเต็มตามศักยภาพไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง

ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายความว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีความพอประมาณในมิติต่าง ๆ จะต้องมีการรอบรู้คิดถึงระยะยาว ต้องมีเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสม มีความรู้ในการดำเนินการ มีการพิจารณาจากเหตุ ปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต้องเป็นการมองระยะยาว ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำและความเสี่ยง จะทำให้มีความพอประมาณ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความสำคัญของการมีเหตุผลอาจพิจารณาจากพระราชดำรัสนี้ “ทุกคนจำเป็นต้องหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาการกระทำของตนให้รอบคอบอยู่เสมอ ระวังระมัดระวังทำการทุกอย่างด้วยเหตุผล ด้วยความมีสติ และด้วยความรู้ตัว เพื่อเอาชนะความชั่วร้ายทั้งหมดให้ได้ โดยตลอดและสามารถก้าวไปถึงความสำเร็จที่แท้จริง ทั้งในการทำงานและการครองชีวิต” พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13 กรกฎาคม 2516

การมีภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร (Self - Immunity) พลวัตในมิติต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสภาวะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่า จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การกระทำที่เรียกว่าพอเพียงไม่คำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการมีภูมิคุ้มกัน จะทำให้มีความพอเพียงแม้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงถึงจะมีเหตุการณ์ที่แย่มากที่สุดก็รับมือได้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 27) ได้ให้ความหมายของการอยู่อย่างพอเพียง คำว่า อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สุมาลี สิงห์เกิด (2553, น. 4) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตแบบพอเพียง หมายถึง การปฏิบัติตนด้วยความพอเพียงอย่างมีเหตุมีผลในการดำเนินชีวิต ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ มีความประหยัด อคตอม รู้จักคุณค่าของเงิน ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ตามกระแสของวัตถุนิยม สามารถทำการใด ๆ ได้สำเร็จตามเป้าประสงค์ โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น

สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (2555, น. 345 - 346) กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2541 ทรงมีพระราชดำรัสเพื่อขยายความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่า “คือ คำว่า พอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด - อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ - มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภ อย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจมีมากอาจมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

รุ่งนภา นักร้อง (2556, น. 24) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตแบบพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ คือ รู้จักประมาณตน มีความพอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป ความมีเหตุผล คือ รู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจและมีภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้และไกล โดยใช้ความรู้ อบรมรอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรม จริยธรรม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง ความพอดีในความต้องการที่อยู่ในกรอบของความไม่เบียดเบียนผู้อื่น ประกอบด้วย ความพอประมาณ (Moderation) ความมีเหตุผล (Reasonableness) มีภูมิคุ้มกัน ในตัวดีพอสมควร (Self - Immunity) ประกอบไปด้วย คุณธรรม และความรู้ในการดำเนินชีวิตในสังคม

2.1.2 ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551, น. 4) ได้ประมวลและกลั่นกรอง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 และได้ัญเชิญมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับ มีความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความหมาย ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลก ยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมี

เหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2543 (ศูนย์การศึกษา เศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551, น. 11) “ทั้งหมดที่พูดอย่างนี้ ก็คือ เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้วย้าอีก แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า SUFFICIENCY ECONOMY ใครต่อใครก็ต่อว่า ว่าไม่มี SUFFICIENCY ECONOMY แต่ว่าเป็นคำใหม่ของเราก็ได้ หมายความว่า ประหยัดแต่ไม่ใช่ว่าเหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมีความสุขแต่พอเพียง”

สุเมธ ตันติเวชกุล (2551, น. 6) ได้สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานต่อปวงชนชาวไทย เป็นแนวทางที่เน้นการบูรณาการในการ ดำเนินชีวิต ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและความเป็นไทย เนื้อแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว พระราชดำริ คือ ความพอประมาณ ที่ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความมีปัญญา มีเหตุมีผล ซึ่งทำให้ไม่ขาดสติ มีความรอบรู้ รอบคอบ และรู้จักสามัคคี ซึ่งเกิดจาก ความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อกัน อันเกิดผลในทางสร้างสรรค์ต่อสังคม

ปราณี เข็มวงษ์ (2553, น. 13 - 14) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเองให้มากที่สุด มีความพอประมาณ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทอดทิ้งกัน รักและเอื้ออาทรต่อกัน มีเหตุผลในการคิด การตัดสินใจ ทำทุกอย่างเท่าที่สามารถทำได้ ไม่ทำเกินกำลังความสามารถ หรือโลกมาก สามารถเตรียมตัวให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง มั่นคงตั้งอยู่บนฐานวัฒนธรรมพอเพียง และสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยการพัฒนาตนเองให้มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับ สภาพท้องถิ่นใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และยั่งยืน มีจิตสำนึกต่อตนเอง และสังคมโดยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

มณีรัตน์ กรณ์ทอง (2554, น. 13) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่ พสกนิกรชาวไทย และทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

รุ่งนภา นักร้อง (2556, น. 22) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนด้วยการพึ่งตนเอง และมีจิตสำนึกประกอบด้วย คุณธรรมตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม มุ่งไปสู่การอยู่ดีมีสุขของคนไทยทั้งปวง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

จากความหมายข้างต้น กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อใช้แก้ไขวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจประการหนึ่ง เพื่อใช้เป็นหลักการในการดำรงชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างยั่งยืน มั่นคง ด้วยความตระหนักถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

2.1.3 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, น. 7 - 9) “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุค โลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปริญญช พินุลสราวุธ (2551, น. 4 - 8) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีแผนที่จะดำเนินการสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ใน 3 ส่วน คือ 1) สอดแทรกไว้ในสาระการเรียนรู้ 2) สอดแทรกไว้ในกิจกรรม และ 3) สอดแทรกไว้ในการบริหารจัดการ โดยขณะนี้ได้เชื่อมโยงสาระของหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยมีจุดเน้น และความยากง่ายแตกต่างกันไปตามลำดับในแต่ละระดับ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) เน้นให้นักเรียนใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเองและรู้จักช่วยเหลืองานในครอบครัว แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักวิเคราะห์รายรับ - รายจ่ายของตนเอง สอนให้นักเรียนเห็นคุณค่าของสิ่งของ ตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง จะได้ฝึกนิสัยประหยัด ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) ฝึกให้นักเรียนรู้จักประยุกต์หลักความพอเพียงในโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจ ทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในด้านวัตถุ, เศรษฐกิจ, สิ่งแวดล้อม, ภูมิปัญญา, วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน และเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) เน้นให้นักเรียนรู้จักประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่าง ๆ ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักของการพอเพียงในการพัฒนาชุมชนและสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6) จะเน้นการสอนเพื่อเตรียมให้นักเรียนเป็นคนที่ดี สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคม และประเทศชาติได้ โดยเน้นเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศและการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างไร เป็นต้น

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาต้องเริ่มที่แต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู จะต้องเห็นคุณค่า มีความศรัทธาที่จะใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและมีแรงจูงใจในการดำเนินการในสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

มณิรัตน์ กรณ์ทอง (2554, น. 53) กล่าวว่า ปัจจุบันสถาบันการศึกษาได้จัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีการปลูกฝังให้นักเรียนและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม เอกลักษณ์ความเป็นไทย การจัดการเรียนรู้มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน และมีการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน

2.1.4 หลักการและแนวคิดการอยู่อย่างพอเพียงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

อุดมพร อมรธรรม (2549, น. 26 - 28) ได้กล่าวถึง การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หรืออาจเรียกว่า เศรษฐกิจสมดุล เพราะเป็นการนำชีวิตกลับไปสู่สมดุลของสังคม เศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความพอเพียง 7 ประการ ดังนี้

1. ครอบครัวพอเพียง ทุกครอบครัวมีความพอเพียงเข้าใจสภาพ สถานภาพของตนเอง ตระหนักในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ประชาชนจะมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันสร้าง เครือข่ายทางอาชีพ

2. จิตใจพอเพียง รักและเอื้ออาทรต่อผู้อื่น รู้จักใจเขาใจเรา

3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง รู้จักการใช้ธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ใช้อย่างถูกวิธีเกิด ประโยชน์สูงสุด สามารถอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง เป็นการรวมกลุ่มกันภายใต้เงื่อนไขที่ทุกคนให้การยอมรับ ร่วมแก้ปัญหา เช่น ปัญหาที่ทำกิน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคมและอื่น ๆ

5. ปัญญาพอเพียง สามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข สังคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนยอมรับความรู้ใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง ใช้ชีวิตความเป็นอยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิตแบบไทย พึ่งพาอาศัยแลกเปลี่ยนสินค้า ผลผลิตทางการเกษตร อาศัยธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในชุมชนเอื้อต่อการ ดำรงชีพ และการประกอบอาชีพ เช่น ทำสวนพืชผัก, สวนผลไม้, ปศุสัตว์ และอื่น ๆ

7. มีความมั่นคงพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงเกิดความสมดุลด้านรายจ่าย - รายรับ ระดับความต้องการ สอดคล้องกับสภาพปัญหาของครอบครัว ก็จะเกิดความเป็นปกติ มั่นคงและยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, น. 19) ได้ให้ความหมาย ความพอเพียงแต่ละด้าน ดังนี้

ความพอเพียงด้านวัตถุ หมายถึง การดำเนินชีวิต โดยรู้จักการใช้จ่ายเงินของตนเอง สร้างประโยชน์ และความสุขให้เกิดขึ้น ใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสมกับอัตรภาพของเรา ศักยภาพของเรา รายได้ของเรา และเหมาะสมกับสถานการณ์ความจำเป็น รวมทั้งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีการออมเงิน และรู้จักใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า

ความพอเพียงด้านสังคม หมายถึง การดำเนินชีวิตที่มุ่งให้เกิดความสุขสงบ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ มีความเสียสละ มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน มีคุณธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน

ความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินชีวิต โดยรู้จักใช้และจัดการทรัพยากร ทางธรรมชาติอย่างฉลาด รอบคอบ รู้จักเลือกใช้สิ่งของที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

รวมทั้งฟื้นฟูดูแลแหล่งเสื่อมโทรม หรือสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้กลับสู่สภาวะสมดุล และเกิดความยั่งยืน

ความพอเพียงด้านวัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยเห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณะไทย รู้จักประวัติศาสตร์และความเป็นมาของตนเอง ของครอบครัว ของสังคมไทย และของประเทศ รู้ที่มาที่ไป เหตุของการมีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักแยกแยะ และเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ เหตุผลของการมีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักแยกแยะ และเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เจามาสู่ตน เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์สืบทอดต่อกันมา เพื่อให้มีจุดยืนในชีวิตมีความแข็งแกร่งในความเป็นไทย เข้าใจในความเป็นสากล และสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, น. 35) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ว่ามีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติเพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. ค่านิยม ความพอเพียง (Sufficiency) จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เชื้อไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

4.2 เชื้อไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและสามารถพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

อภิชัย พันธเสน (2550, น. 57 - 58) ได้กล่าวว่า หลักแนวคิดของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และการกระทำนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนในทุกระดับ จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

สุเมธ ตันติเวชกุล (2551, น. 4 - 5) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงให้คำไว้สามคำเป็นหลัก 3 ประการ และเชื้อไขประกอบ 2 ประการ เป็นแนวทางของการพัฒนาประเทศ และจะนำไปใช้ในการบริหารงานในองค์กรใด ๆ ก็ได้ ดังนี้

ประการที่ 1 ให้ใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำทางอย่าใช้กิเลสตัณหาเป็นเครื่องนำทาง อย่าทำตามกระแสต้องมีความกล้าหาญเพียงพอที่จะเลือกหนทางว่าประเทศไทย ต้องการจะพัฒนาไปทางไหนไม่จำเป็นต้องตามกระแสโลก รักษาสติปัญญาให้มั่นคง

ประการที่ 2 ทำอะไรพอประมาณ การพอประมาณ คือ ตรวจสอบศักยภาพของตนเองก่อน ว่ามีจุดแข็งตรงไหนฐานของตนเองอยู่ตรงไหน การจะพัฒนาอะไรต้องดูจากศักยภาพ แต่ละเรื่องว่าอยู่ที่ไหน เรามีขีดความสามารถควบคุมได้หรือไม่ และยึดเส้นทางสายกลาง ความพอดี สมดุล

ประการที่ 3 ทำอะไรให้มีภูมิคุ้มกันตลอดเวลา เพราะไม่รู้พรุ่งนี้จะมีอะไรเกิดขึ้น ปัจจุบันสถานการณ์ต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การวางแผนพัฒนาทำได้ยากมีปัจจัยความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีวิสัยทัศน์แล้วเดินไปสู่จุดนั้น การทำอะไรต้องมีภูมิคุ้มกันอีกนัยหนึ่งก็คือ การบริหารความเสี่ยงนั่นเอง

หลัก 3 ประการ ดังกล่าว ต้องมีเงื่อนไขรองรับที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) คนต้องดี มีจริยธรรม คุณธรรม และมีธรรมาภิบาล 2) ดำเนินชีวิตด้วยความรอบรู้รอบคอบ

ทั้งนี้ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

1. ความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณา ให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
2. คุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน และความเพียร การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภและไม่ตระหนี่ ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานว่า “คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่สี่ประการ ประการแรก คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง”

จिरายู อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช พินุลสราวุธ (2552, น. 17 - 33) ได้อธิบายหลักแนวคิด สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความพอประมาณ คือ ความพอดีที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และไม่สุดโต่งพอเหมาะ พอดีต่อความจำเป็น พอควรกับอัตภาพ และไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริง ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ทั้งในระยะสั้น ระยะยาว ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และส่วนรวมอย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัว และรับมือได้อย่างทันที่

4. เงื่อนไขความรู้ คือ ฝึกตนให้มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านและมีวิธีการจัดการกับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังในผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในทุกมิติ

5. เงื่อนไขคุณธรรม คือ ต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ คือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำ คือ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านวัตถุ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม อย่างเป็นองค์รวม คือ ไม่แยกส่วนแต่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อย่างเป็นเหตุ เป็นผล

จิราภรณ์ สุภิสงห์ (2553, น. 15 - 16) ได้สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่ามีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 เหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

3.4 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

3.5 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

4. แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และสามารถพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

5. การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง คือ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายรวมทั้ง เพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับ และการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและชัดเจน โดยมีขอบเขตการดำเนินงาน 4 ด้านควบคู่กันไป คือ เชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาวิชาการและศึกษาวิจัยสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

6. การปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ของการแข่งขันกัน ในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ใฝ่หาความรู้ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนขึ้น และสร้างตนเองให้มั่นคงจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป สร้างความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษา และเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น รู้จักใช้อย่างพอประมาณ การจะทำอะไรต้องดูศักยภาพของตัวเอง การบริโภคอย่างพอเพียง

ฉัตรชัย ธรรมทอง (2554, น. 14) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง กรอบแนวคิดที่รู้จักทั่วไป คือ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” มีองค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีบนเงื่อนไขความรอบรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

สรุปได้ว่า หลักการและแนวคิดในการอยู่อย่างพอเพียงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการ 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีบนเงื่อนไข 2 ประการ คือ ความรอบรู้ และความมีคุณธรรม โดยมีความยึดโยงให้ตระหนักรู้ ด้วยสติปัญญาในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่เบียดเบียน มีความพอดี พอเหมาะ พอควร สมดุล สอดคล้องเชื่อมโยงสัมพันธ์ อย่างเป็นเหตุเป็นผล กับองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านวัตถุ, ด้านสังคม, สิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม สร้างค่านิยมที่ดีงาม และรู้จักความเป็นไทย

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินชีวิต

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารต่าง ๆ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึง การน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินชีวิต ไว้ดังนี้

สัญญา เคนาภูมิ (2557, น. 1 - 2) ได้กล่าวถึง การน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า แนวคิดประชาธิปไตยและเศรษฐกิจพอเพียง มีประเด็นที่เหมือนกัน คือ อุดมการณ์อย่างมีปัญญา การดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องประกอบด้วย ความรู้ และคุณธรรม เข้าไปกำกับถึงจะไปได้ด้วยดี เฉกเช่นเดียวกันกับ อุดมการณ์แห่งประชาธิปไตย ต้องเป็นประชาธิปไตยที่มีปัญญา อุดมการณ์แห่งปัญญา มิใช่อุดมการณ์บ้าคั่งขาดสติไร้ปัญญาทั้งสองแนวคิดในทางหลักการนั้น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงประกอบไปด้วยจำนวน 5 ด้าน ดังนี้

1. หลักความพอประมาณ
2. หลักความมีเหตุผล
3. การมีภูมิคุ้มกัน
4. หลักความรู้
5. หลักความมีคุณธรรม

ความพอดีต่อความจำเป็น และเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณ กับศักยภาพของตนเอง และสถานะแวดล้อม ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน แย่งกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

ผู้วิจัย ได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินชีวิต โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.2.1 หลักความพอประมาณ

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความพอประมาณ ไว้ดังนี้

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2551, น. 151 - 152) กล่าวถึง ความพอประมาณว่า คือ การทำอะไรที่พอเหมาะ พอควร สอดคล้องกับอัตภาพ ศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อม พอประมาณของแต่ละคน ในแต่ละช่วงเวลาก็ต่างกัน อย่างเช่น บางคนในบางวันทานข้าวจานเดียวอึด แต่บางวันก็ไม่อึด ต้องสองจาน ถึงจะอึด แล้วแต่เหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงขณะเวลานั้น ๆ ความพอประมาณ สามารถพิจารณาได้จาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน พอเหมาะกับความชอบ ศักยภาพ และความสามารถของแต่ละคน ได้หรือไม่ และปัจจัยภายนอก คือ พอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ในแต่ละขณะหรือไม่

ปราณี เข็มวงษ์ (2553, น. 16) กล่าวว่า ความพอประมาณ หมายถึงความไม่โลภ ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น รู้จักประมาณในการบริโภคการใช้จ่าย รู้จักความพอดีในการพูด การปฏิบัติ การพักผ่อน การออกกำลังกายและการสนุกสนาน ว่างพอดเหมาะกับความจำเป็นไม่สุดโต่ง

สุมาลี สิงห์เกิด (2553, น. 16) สรุปความหมาย ของความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ โดยดูปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน พอประมาณกับความชอบของคุณ ศักยภาพของคุณ และทรัพยากรที่มีอยู่ของคุณ ปัจจัยภายนอก คือ ความพอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ในแต่ละขณะในหลักสัปปุริสธรรม 7 สอนไว้ว่า จะสร้างความพอดีให้เกิดขึ้นได้จะต้องรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล ความพอประมาณจึงครอบคลุมความพอเหมาะพอควรกับทุก ๆ เรื่อง

รุ่งนภา นั๊กกล้า (2556, น. 32) สรุปความหมายของความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ทั้งทางด้านการผลิต การบริโภค การใช้จ่าย การศึกษาเล่าเรียน และการกระทำใด ๆ ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น การรู้จักกำลัง และขอบเขตความสามารถของตนเอง รวมถึงมีความพอดีทางด้านจิตใจ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความพอประมาณ เป็นการตระหนักรู้ภายในตัวบุคคล ซึ่งเป็นการประเมินศักยภาพภายในและภายนอก ที่จะดำเนินชีวิตด้วยความไม่เบียดเบียน

บุคคลอื่น มีเป้าหมายในชีวิตชัดเจน มั่นคง มีความขยันหมั่นเพียร ด้วยความสุจริตต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม อดออม ถนอมคุณค่าทรัพยากร ทั้งส่วนตน และสังคม ดังนั้น

2.2.2 หลักความมีเหตุผล

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารต่าง ๆ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงความมีเหตุผล ไว้ดังนี้

ปราณี เข็มวงษ์ (2553, น. 18) ได้กล่าวไว้ว่า ความมีเหตุผล หมายถึง การแสดงออกถึงการตัดสินใจที่มีเหตุผลตามหลักวิชาการ กฎเกณฑ์สังคม ทั้งประเพณี วัฒนธรรม หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม และหลักความจำเป็นในการดำเนินชีวิตเมื่อพิจารณาจากเหตุที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และอนาคตด้วยความรอบคอบ

สุมาลี สิงห์เกิด (2553, น. 16) ได้กล่าวถึงความมีเหตุผล ว่าหมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็น ไปอย่างมีเหตุผลถูกต้องตามความเป็นจริงและหลักวิชา โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2550, น. 12) ได้กล่าวถึงความมีเหตุผล ว่าเป็นลักษณะของความไม่ประมาท รอบรู้ และมีสติ รู้สาเหตุ รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็น ไม่ใช่สิ่งของเกินฐานะ ตลอดจนใช้ของอย่างคุ้มค่าประหยัด

สุภาคย์ อินทองคง (2549, น. 15) ได้กล่าวถึงความมีเหตุผล หมายถึง การคิด การพูด และการกระทำบนฐานของความรู้ที่มาและที่ไปของเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร มีเหตุผลปัจจัยอะไร เป็นตัวก่อให้เกิด จะหลุดออกจากเหตุผลนั้นได้ โดยอาศัยช่องทางใด และจะใช้วิธีใด การรู้เหตุผลที่ว่านี้จะช่วยแก้ไข้ปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความมีเหตุผล เป็นการแสดงออกถึงการตัดสินใจ ที่มีเหตุผลตามหลักวิชาการ กฎเกณฑ์สังคม ทั้งประเพณี วัฒนธรรม หลักกฎหมายหลักศีลธรรม ซึ่งมีการพิจารณาจากสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบคอบตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ

2.2.3 การมีภูมิคุ้มกัน

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงการมีภูมิคุ้มกัน ไว้ดังนี้

อภิชัย พันธเสน (2550, น. 30) ได้กล่าวว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การทำให้กิจการสามารถดำรงอยู่ได้ในลักษณะไม่เสี่ยงมากจนเกินไปทำให้ไม่ได้รับผลกระทบจากการ

เปลี่ยนแปลง ที่จะเกิดขึ้นที่ไม่อาจคาดเดาล่วงหน้าได้ หรือหากได้รับผลกระทบ ก็จะสามารถฟื้นตัวได้ในเวลารวดเร็วพอสมควร โดยที่การจะมีภูมิคุ้มกันที่ได้นั้นจำเป็นจะต้องมาจากการพึ่งตัวเองเป็นส่วนใหญ่

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การมีภูมิคุ้มกันนั้น เป็นการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลง ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความพร้อมของบุคคล ที่จะสามารถรับมือต่อผลกระทบอันเกิดจากพลวัตในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งสามารถคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ บริบทของสังคม แก่ไขสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นปรับตัว และฟื้นฟู ด้วยความสามารถที่มีอยู่อย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

2.2.4 หลักความรู้

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารต่าง ๆ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงความรู้ความเข้าใจ ไว้ดังนี้

อุดมพร อมรธรรม (2537, น. 10) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ให้ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า “ พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวาง คำว่า พอ ก็คือ เพียงพอ เพียงนี้ก็พอทำอะไรก็พอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัธยาศัย พุดจาก็พอเพียงทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียงทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ความพอเพียงในความคิด ก็คือ แสดงความคิดเห็นของตัวเอง เบาะปล่อยให้อีกคนพูดบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาพูดกับเราอันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพูดกันโดยที่ไม่รู้เรื่องกัน ก็เป็นการทะเลาะกัน ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณ และความมีเหตุผล

ศรีศักร วัลลิโภดม (2543, น. 4) ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม สามารถควบคุมทั้งปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม หากเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้เต็มพื้นที่ของประเทศไทยจะสามารถฟื้นฟูสังคมและธรรมชาติไปพร้อมกัน และมีความเห็นว่า เศรษฐกิจแบบทุนนิยมมีความไม่พอเพียง จึงทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไปกระทบกับการดำรงชีวิตของชาวบ้าน จนทำให้เกิดความขัดแย้งและเกิดการต่อสู้ และความรุนแรงตามมา

ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ (2546, น. 31 - 45) “เศรษฐกิจพอเพียง ” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย มาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ถวัลย์ มาศจรัส (2550, น. 38 - 39) ได้กล่าวไว้ว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้านความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สุเมธ คันดิเวชกุล (2551, น. 24) ได้ให้ความหมาย ของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (Relative Self - Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะท่วมท้นความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้”

สมพจน์ วรรณนุช (2551, น. 15) กล่าวถึง หลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเริ่มต้นจากภายในและเกิดจากปัจจัยภายใน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจภายในครัวเรือนชุมชนภายในประเทศเป็นหลัก และให้วิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างรากฐานมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองให้มีความสำคัญกับการผลิตและการบริโภคภายในชุมชนภายในประเทศลดขั้นตอนการตลาดและการเงินทำให้วางแผนการผลิต ได้พอเหมาะใช้หลักพอประมาณไม่ทำให้มีการผลิตมากเกินไปจนเหลือใช้เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติ มีระบบการจัดการอย่างมีเหตุผลและสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการพัฒนาเริ่มจากภายในให้มีความเข้มแข็ง ไม่พึ่งพาจากภายนอกการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพเกิดจากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิต การมีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกินสามารถเลี้ยงดูตัวเอง โดยให้มีความเหมาะสมเพียงพอกับความต้องการของตนเองได้ สามารถควบคุมได้นอกจากนั้น ยังต้องสร้างจิตสำนึกให้มีคุณธรรมให้เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ คำนึงสิ่งแวดล้อม และเพิ่มความรู้เน้นการลงทุนที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนมากขึ้นเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2.5 หลักความมีคุณธรรม

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารต่าง ๆ มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ความมีคุณธรรม ไว้ดังนี้

พินิจ รัตนกุล (2515, น. 1) กล่าวว่า คุณธรรมโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึง คุณสมบัติที่มีค่าพิเศษ ผู้มีคุณธรรมถือว่าเป็นคนดี

กิริติ บุญเจือ (2519, น. 82) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ความเคยชินในการประพฤติดีอย่างใดอย่างหนึ่ง ตรงกันข้ามกับกิเลส ซึ่งได้แก่ ความเคยชินในการประพฤติผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2524, น. 10) อธิบายว่า คุณธรรม หมายถึง ความงาม ความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดี หรือเป็นพฤติกรรมที่ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม ความความเสียสละ ความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจความยุติธรรม ความรักเด็ก และรักเพื่อนมนุษย์ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ (2525, น. 12) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นคุณสมบัติของบุคคลซึ่งทำให้ผู้มีความรู้จักแสวงหาความงามความดี และทำให้เขาบรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันดีเลิศ ทั้งในด้านความประพฤติทั่วไป หรือขอบเขตจำกัดแห่งความประพฤติที่ดี

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) (2529, น. 90) ซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่สังคมไทย และสังคมโลกให้ความเคารพ เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพระธรรมวินัยอย่างยิ่ง ได้อธิบายคำว่า คุณธรรม ว่าหมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดี เป็นที่ตั้ง หรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพ หรือสันติสุข คุณธรรมเป็นส่วนที่ต้องอบรมโดยเฉพาะ หรือให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับที่ต้องการ

ประภาศรี สีหอำไพ (2531, น. 21) กล่าวว่า คุณธรรม คือ หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกรับชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี การกระทำที่ดีย่อมมีผลิตผลของความดี คือ ความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่ทำความชั่ว ย่อมนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดำรงความเข้าใจในเรื่องการกระทำดีมีคุณธรรมเป็นเกณฑ์สากลที่ตรงกัน เช่น การไม่ฆ่าสัตว์, ไม่เบียดเบียน, ไม่ลักขโมย และไม่ประพฤติผิดในกาม เป็นต้น สภาพการณ์ของการทำความดี คือ ความเหมาะสมความควรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมด้วยหลักธรรมจริยาที่สามารถจำแนกความถูกผิด สามารถสั่งสอนอบรมให้ปฏิบัติตามมาตรฐานของพฤติกรรมที่ถูกต้องมีสติสัมปชัญญะ รับผิดชอบชั่วดีตามทำนองคลองธรรม มีจิตใจ ลักษณะนิสัย หรือความตั้งใจที่ดีงาม

ลัดดา เสนาวงษ์ (2532, น. 59) ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม คือ ความดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น ความยุติธรรม, ความซื่อสัตย์, ความ

มีเหตุผล, ความรับผิดชอบ, ความเสียสละ และความเมตตากรุณา เป็นต้น นอกจากปรัชญาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นนักการศึกษา นักปรัชญา ฯลฯ ที่ได้กล่าวถึงความหมายของคุณธรรมแล้วในวงการศาสนา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องของคุณธรรมโดยตรง มีพระภิกษุที่กล่าวแสดงถึงความหมายของคุณธรรมเอาไว้ เช่น

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538, น. 34) ซึ่งเป็นพระภิกษุอีกรูปหนึ่งที่ตั้งคมทั่วไปให้ความเคารพยกย่อง และยอมรับในความรู้ความสามารถ ได้อธิบายความหมายของคุณธรรมไว้อย่างย่อ ๆ ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ว่า คุณธรรม คือ ธรรมที่เป็นคุณงามความดีสภาพที่เกื้อกูล

บุญมี แทนแก้ว (2539, น. 45) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี เป็นสภาวะจิตใจที่มั่นคง ซึ่งแสดงตัวออกมาในรูปการกระทำที่จงใจ และอยู่ในทางสายกลาง ความรู้กับคุณธรรมแยกกันไม่ออกแต่ไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, น. 253) อธิบายว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ซึ่งมีสอดคล้องกับคำกล่าวของ มานิต มานิตเจริญ (2519, น. 218) ที่ได้อธิบายว่า คุณธรรม หมายถึง ความงาม ความดี หรือธรรมแห่งความดี

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2554, น. 123) กล่าวว่า คุณธรรมที่แท้จริง หมายถึง การกระทำอันถูกต้อง ซึ่งเกิดจากความเข้าใจคุณค่าอันแท้จริงด้วยปัญญา คุณธรรมทางปรัชญาต้องอาศัยปัญญาและความเข้าใจในหลักแห่งคุณธรรมนั้น คุณธรรมทางสังคม คือ การกระทำอันถูกต้องที่มาจากพื้นฐานอย่างอื่น เช่น ขนบธรรมเนียม, นิสัย, ประเพณี, ความรู้สึกในทางดี, ความโอบอ้อมอารี, ความดีตามสัญชาตญาณ, ทำถูกเพราะคนอื่นทำ และทำเพราะเป็นประเพณี, อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดทางคุณธรรมของเพลโตนั้น ได้แบ่งคุณธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) คุณธรรมของสังคม คือ คุณธรรมบางส่วนที่เรานำไปใช้ในชีวิตรทางสังคม เช่น ความยุติธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรัก ความเคารพบูชา การมีวาจาสัตย์ ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ความซื่อสัตย์ ฯลฯ และ 2) คุณธรรมของปัจเจกชน คือ สิ่งที่เรานำมาใช้ กับตนเอง เช่น ความกล้าหาญ, การควบคุมตนเอง, การเคารพตนเอง, ความรู้จักประมาณ และการมีวัฒนธรรม ฯลฯ

จากการศึกษาวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม อธิบายได้ว่า คุณงามความดี เป็นสภาวะจิตใจที่มั่นคง บุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ ความความเสียสละ ความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักเด็ก และรักเพื่อนมนุษย์ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เบียดเบียน ความเหมาะสมความควรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า วิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านจอมนาง ตำบลจุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนิน

ชีวิตอย่างพอมีพอกิน ความพอประมาณ อุดม และถนอมคุณค่าทรัพยากร เป็นการแสดงออกถึงการตัดสินใจที่มีเหตุผลตามในหลักวิชาการกฎเกณฑ์สังคม ทั้งประเพณี วัฒนธรรม และหลักกฎหมาย หลักศีลธรรม มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างเหมาะสมด้วย หลักธรรมจรรยา คุณธรรม เป็นที่ตั้ง หรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพ หรือสันติสุข

2.3 บริบทบ้านจอมนาง ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

2.3.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านจอมนาง หมู่ที่ 2 ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย เริ่มก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. 2210 โดยมีประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน คือ เกิดจากการที่ชาวลาออพยพหนีภัยสงครามมาจากประเทศลาว เมื่อมารวมตัวกันมีผู้หลง 2 คนเป็นผู้นำในการก่อสร้างวัด อุโบสถวัดจอมนาง จนแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2213 จุดดินที่หนองจอมนางมาทำอิฐแดงเป็น โครงสร้าง ชื่อหมู่บ้านเปลี่ยนจากสองนางมาเป็นจอมนาง เพราะจะเหมือนกับบ้านที่อยู่ติดต่อกัน คือ บ้านจอมทอง บุคคลกลุ่มแรกที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ นางโสภา ซึ่งอพยพมาจาก ลาวต่ำจุดชมบั้งไฟพญานาค เนื้อที่หมู่บ้านทั้งหมด 1,023 ไร่ จำนวนประชากร 1,189 คน เริ่มก่อตั้งมาประมาณสามร้อยกว่าปีมาแล้ว โดยมีสองนางธิดาเจ้าเมืองจากฝั่งลาวมาสร้างวัดในสมัยนั้น คนพื้นบ้านจะพูดภาษาพวน และปัจจุบันยังมีการพูดภาษาพวนอยู่เป็นบางส่วน ประชาชนในหมู่บ้านจะมีอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร ทำนา ทำสวน ปลูกผัก ไร่กิน และขาย อาชีพรอง คือ การประมง หาปลาตามลำน้ำโขงเป็นรายได้ที่ดีพอสมควร จึงเป็นชุมชน ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และมีตลาดภายในหมู่บ้าน ไว้เป็นที่จำหน่าย อาหาร และผลผลิตทางการเกษตรของประชาชนในหมู่บ้าน

2. ที่ตั้ง / แผนที่ / แผนที่ / การคมนาคม / ขนาดพื้นที่ของหมู่บ้าน

อาณาเขตหมู่บ้านจอมนาง หมู่ที่ 2 ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

2.2 ทิศเหนือ ติดกับ บ้านเวิน หมู่ที่ 3 ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

2.3 ทิศใต้ ติดกับ บ้านจอมนางเหนือ หมู่ที่ 16 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

2.4 ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านดอนโพธิ์ หมู่ที่ 14 ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

2.5 ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านแม่บ้านน้ำโขง

3. จำนวนประชากร / จำนวนครัวเรือน

จำนวนครัวเรือนที่อยู่จริงตามข้อมูล จปฐ. ปี 2557 จำนวน 188 ครัวเรือน ประชากรชาย 323 คน หญิง 344 คน รวมทั้งสิ้น 667 คน ซึ่งกำหนดช่วงอายุ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1

จำนวนประชากรบ้านจอมนาง ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

ช่วงอายุประชากร	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
ต่ำกว่า 1 ปี	1	-	1
ระหว่าง 1 - 2 ปี	2	-	5
ระหว่าง 3 - 5 ปี	9	10	19
ระหว่าง 6 - 11 ปี	33	22	55
ระหว่าง 12 - 14 ปี	16	16	32
ระหว่าง 15 - 17 ปี	15	15	30
ระหว่าง 18 - 49 ปี	168	186	354
ระหว่าง 50 - 60 ปี	49	59	108
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	30	33	63
รวมทั้งสิ้น	323	344	667

หมายเหตุ. ปรับปรุงจาก จำนวนประชากรบ้านจอมนาง ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคายม, โดย ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ปี 2557.

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จารุพันธ์ สมบูรณ์สิทธิ์ (2535, น. 95) ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุพบว่า ความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับภาวะสุขภาพมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ลักษณะการอยู่อาศัย, รายได้, การศึกษา และสถานภาพสมรส นอกจากนี้ยังพบว่า ความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับกิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ทำคนเดียว รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นทางการ และกิจวัตรประจำวันตามลำดับ ผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง และมีการทำกิจกรรมในปริมาณมากจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง

พวงผกา ชื่นแสงเนตร (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัว และพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุที่ 58 เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ จังหวัดชลบุรี จำนวน 374 คน ซึ่งได้พบผลการวิจัยว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มที่ศึกษามีความพึงพอใจในชีวิตในระดับดี ร้อยละ 53.2 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ การศึกษา จำนวนรายได้ ความเพียงพอของรายได้ ภาวะสุขภาพ เมื่อเทียบกับคนวัยเดียวกัน ภาวะสุขภาพ เมื่อเทียบกับเมื่อ 5 ปีก่อน จำนวนโรคประจำตัวพบพบในสังคม จำนวนสมาชิกในครอบครัว องค์ประกอบของครอบครัว การปฏิบัติศาสนกิจ สัมพันธภาพในครอบครัว และพฤติกรรมการดูแลตนเอง และเมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน เพื่อหาสมการทำนายความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ สัมพันธภาพในครอบครัว พฤติกรรมดูแลตนเอง ความเพียงพอของรายได้ ภาวะสุขภาพ เมื่อเทียบกับคนวัยเดียวกัน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และอายุ โดยปัจจัยทั้ง 6 ด้าน สามารถร่วมกันทำนายความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้ ถูกต้อง ร้อยละ 45.5 จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะให้มีการส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว โดยสมาชิกในครอบครัว ควรใช้เวลาพูดคุยกับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และการมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยให้ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายเป็นประจำมากขึ้น อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี และส่งผลถึงความพึงพอใจในชีวิตให้สูงขึ้น

สุพัตรา ธารานุกูล (2544, น. 62) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 190 คน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มีระดับความพึงพอใจในชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ระดับอารมณ์ความตั้งใจ และอดทนต่อชีวิตอยู่ในระดับสูง และอัตมโนทัศน์ การมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในการศึกษาหาความสัมพันธ์ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวก กับเพศ ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้ภาวะสุขภาพ และสัมพันธภาพทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนอายุ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในส่วนของการศึกษาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมากที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพทางสังคม รองลงมา คือ การรับรู้ภาวะสุขภาพ ระดับการศึกษา และเพศ ตามลำดับ และเมื่อนำปัจจัยสัมพันธภาพทางสังคม การรับรู้ภาวะสุขภาพ ระดับการศึกษา และเพศ ร่วมกันพยากรณ์จะสามารถพยากรณ์ระดับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ได้ ร้อยละ 70.20 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .838

ชุมพลภัทร์ คงธนจารอนันต์ (2550, น. 78) งานวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 86.9 เป็นเพศชาย โดยมีอายุเฉลี่ย 52 ปี ร้อยละ 100 มีสถานภาพสมรส และมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 78.4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 60.1 และร้อยละ 86.9 ประกอบอาชีพหลักในการทำนา มีรายได้รวมในครัวเรือนเฉลี่ย 69,564.05 บาท / ปี ผลการศึกษาด้านการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ พบว่า เกษตรกรมีการจัดการที่ดินในการทำเกษตรหลังจากได้มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 99.3 มีการปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 98.0 มีการผลิต เพื่อบริโภคเองในครัวเรือนถ้าเหลือ จึงจะขายเกษตรกรร้อยละ 54.2 ใช้พื้นที่ในการปลูกกระเทียม และเกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 มีความรู้ / รับทราบแนวปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มาจากสื่อโทรทัศน์มีความตระหนักในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.63) มีความพอใจในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.60) มีความภาคภูมิใจหลังใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.97) เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100 มีความเต็มใจที่จะตัดสินใจเลือกใช้ชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และร้อยละ 71.9 เป็นผู้มีบทบาทในการตัดสินใจในครอบครัว ร้อยละ 93.5 ของเกษตรกรระบุว่า มีหน่วยงานจากทางภาครัฐมีส่วนในการสนับสนุนในการตัดสินใจ เกษตรกรมีการจับจ่ายใช้สอยในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.31) ร้อยละ 51.3 ของเกษตรกรใช้เงินทุนตนเองในการลงทุนทำการเกษตร โดยร้อยละ 93.5 มีการทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 99.3 มีรายได้พอต่อรายจ่าย ร้อยละ 99.3 มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว และร้อยละ 99.3 มีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินประจำเดือนของครอบครัว

ธนภัทร์ สุทธิ (2550, น. 80) งานวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสระดับการศึกษา อาชีพหลักเดิม การประกอบอาชีพในปัจจุบัน และฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุ เพศชาย และเพศหญิง มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกันในการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้สูงอายุที่มี เพศ ระดับการศึกษา อาชีพหลักเดิม และฐานะทางเศรษฐกิจ แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุ

ที่มี สถานภาพสมรส การประกอบอาชีพในปัจจุบันแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกัน และพบว่า การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต ($r = .259$) ทั้งหมดทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์ (2555, น. 91) งานวิจัยเรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้ประชาชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน อย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์รายรับ - รายจ่าย ของตนเอง และให้ประชาชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่เข้าอบรม โครงการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง จำนวน 74 ครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่จัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง สามารถวิเคราะห์รายรับและรายจ่ายในครัวเรือนได้ คิดเป็นร้อยละ 100 จากการศึกษาข้อมูลพฤติกรรมด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือน พบว่าหลังจากการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนประชาชนมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินที่ลดลงจากเดิม คิดเป็นร้อยละ 60.39 โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน คือ มีการวางแผนก่อนการใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 98.26 รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป คิดเป็นร้อยละ 86.28 และบันทึกรายรับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 70.75 ตามลำดับ

ตำราญ จุช่วย (2555, น. 89) งานวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี การศึกษาครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และศึกษา ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี กับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน ประชากรที่ใช้ในการศึกษา 398 ครัวเรือน จำนวน 156 คน ใน 4 ตำบลของอำเภอบางกรวย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนาพูดคุย และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคนในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับดี ประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลักมีวิถีชีวิตด้านสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรมที่มั่นคงและยั่งยืนในประเพณีดั้งเดิม มีวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติ และมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำมากขึ้น ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี กับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ใน

ระดับค่อนข้างสูง มีการปฏิบัติ ร้อยละ 78.44 ความสอดคล้องด้านสังคมและวัฒนธรรมในระดับสูง และมีความสอดคล้องด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับกลาง

จิราภรณ์ ลิศกุลรักษ์ (2556, น. 92) งานวิจัยเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีการดำเนินชีวิต การงาน การบริหารจัดการ รวมถึงการ กำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นแนวทางสายกลาง โดยยึดหลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้งู้นไขความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต อุดทน ขยันหมั่นเพียร เพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคน สังคม และ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับทั้งในระดับ บุคคล / ครอบครัว ระดับกลุ่ม / องค์กร / ชุมชน และระดับสังคม การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายใน ครัวเรือนหรือไม่ และมีรูปแบบความสัมพันธ์เป็นอย่างไร เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี โดยการเก็บ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม จำนวน 62 ครัวเรือน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 8 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างเป็นชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นชุมชนต้นแบบที่น้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาการวิจัยครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการดำรงชีวิต ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ระดับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน ของชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรีในภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก และเมื่อทำการวิเคราะห์หา ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายใน ครัวเรือน พบว่า ทั้งสองแนวคิดมีความสัมพันธ์อยู่ใน ระดับมาก เช่นเดียวกัน รูปแบบความสัมพันธ์ การดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบางรักน้อย มีการใช้เหตุผลในการ แสดงความคิดเห็น การท้วงติง การให้คำแนะนำ มีการพูดจากันด้วยดี และไม่ทำร้ายร่างกายกัน เมื่อ ประสบปัญหาภูมิคุ้มกันจากการมีเงินออม การประกอบอาชีพเสริม การไม่ข้องเกี่ยวกับการเสี่ยงโชค รูปแบบต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มทาง สังคม และมีความรู้คุณธรรมจากการใช้ คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความพอเพียง ความมีวินัย ความขยันหมั่นเพียร ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการแสดงความชื่นชม และเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ซึ่งสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านความเสมอภาค ระหว่างหญิงชายในครัวเรือน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบงานในบ้านและงานนอกบ้าน ผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม หรือกลุ่มอาชีพ เพิ่มขึ้นเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในการรับผิดชอบงานในบ้าน และงานนอกบ้าน ระหว่างผู้หญิง และผู้ชาย ที่ตายตัวตามเพศสรีระ หรือวัฒนธรรมตามบทบาททางเพศที่สังคม โดยทั่วไปได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังเพิ่มบทบาทให้กับ ผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครัวเรือน เป็นเพื่อนร่วมคิดร่วมทำและร่วม ตัดสินใจ ข้อเสนอแนะต่อชุมชนบางรักน้อยมี 2 เรื่อง คือ 1) ครอบครักริชสิ่งที่ดีงามในชุมชน เพื่อเป็น

รากฐานให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถรับมือการเปลี่ยนแปลงและความเจริญทางวัตถุ และ 2) ควรยึดการรวมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง อีกทั้ง ขยายแนวคิดไปสู่คนในชุมชนทุกครัวเรือน และชุมชนรอบข้าง ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มี 4 เรื่อง คือ 1) ควรปลูกฝังค่านิยม ความพอเพียง โดยเริ่มต้นจากระดับครอบครัวมีพ่อแม่เป็นตัวอย่างแห่งความพอเพียง 2) การพัฒนาตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ควรคำนึงถึงความแตกต่างในบริบทของแต่ละบุคคล และแต่ละพื้นที่ 3) การส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน ควรคำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ และคำนึงถึง ทุกมิติเช่นเดียวกัน และ 4) แนวทางการส่งเสริมและการพัฒนา ควรยึดกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป มี 3 เรื่อง คือ 1) ควรมีการศึกษาในระดับเชิงลึกที่มีการเปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนที่มีการดำรงชีวิตและไม่ดำรงชีวิตตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ควรมีการศึกษา ถึงปัจจัยทางบวกที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ควรมีการศึกษาในระดับเชิงลึกเพิ่มเติม เช่น ประเด็นความรุนแรงในครัวเรือน การต่อสู้ต่อรองในครัวเรือน และบทบาทในกิจกรรมทางสังคมของผู้หญิง

สุภาสพงษ์ ฐู๋ทำนอง (2556, น. 94) งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้อยู่เย็นเป็นสุขตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้อยู่เย็นเป็นสุขตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เกณฑ์ชี้วัดสำคัญ 4 เกณฑ์ ได้แก่ ระดับความพอเพียง ระดับการพัฒนาระดับความยากจนและระดับคุณภาพชีวิตรายหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร โดยสารสนเทศที่ได้จะถูกออกแบบจัดทำและพัฒนาในรูปแบบของระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และจะถูกนำไปวิเคราะห์ เพื่อจัดทำแผนที่ความอยู่เย็นเป็นสุข ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่ยังมีความพอเพียงระดับน้อย มีระดับการพัฒนาสูงไม่เป็นหมู่บ้านยากจน และมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง เมื่อนำข้อมูลดังกล่าว มาซ้อนทับ และจัดทำแผนที่ “หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข คุณภาพชีวิตดีบนวิถีพอเพียง” ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ พบว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่มีความอยู่เย็นเป็นสุขระดับมากรองลงมาคือ ปานกลางมากที่สุดน้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับทั้งนี้ในส่วนท้ายสุดข้อมูลทั้งหมดได้ถูกนำมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาในส่วนนี้พบว่าสามารถสร้างตารางการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพื้นที่ 15 ตำบล ได้โดยแต่ละตำบลจะมีประเด็นของการศึกษาด้านจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่แตกต่างกันไปการใช้ข้อมูลที่สังเคราะห์จากข้อมูล กชช. 2 ค. และจปฐ. มาช่วยในการวิเคราะห์ศักยภาพ พบว่า สามารถใช้ประโยชน์ได้ดีเห็นภาพ และมีหลักฐานยืนยันที่เป็นรูปธรรม

สมใจ เผ่าศิษฐ์ (2557, น. 87) การพัฒนาความรู้ เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 / 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนวัดลาดพร้าว สำนักงานเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของนักเรียนที่มีอยู่ 2) พัฒนาความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่แนวทางการปฏิบัติในการใช้ในชีวิตประจำวันให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 / 3 ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม คือ ใบงานเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง และใบงานเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่แนวทางการปฏิบัติในการใช้ในชีวิตประจำวัน คือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 / 3 โรงเรียนวัดลาดพร้าว สังกัดสำนักงานเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 24 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 / 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนวัดลาดพร้าว สังกัดสำนักงานเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร มีระดับการพัฒนาด้านความรู้ เรื่องการพัฒนาความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่แนวทางการปฏิบัติในการใช้ในชีวิตประจำวันดีขึ้น การจัดทำสื่อการเรียนการสอน เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสร้างสรรค์ใบงาน ให้กับนักเรียนผลที่ได้รับคือ นักเรียนมีผลงานที่ปฏิบัติดีขึ้น จากพื้นฐานเดิมที่มีความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพียงบางส่วนไม่สามารถตอบคำถามได้ก่อนการทำการสอน ไม่เข้าใจหลักการและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำไปใช้ที่ถูกต้องก็สามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้มากกว่าเดิม โดยสามารถตอบคำถาม และทำใบงานได้อย่างถูกต้อง และเป็นที่น่าพึงพอใจอีกทั้งนักเรียนยังสามารถยกตัวอย่างการนำหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้

โสภณ เมฆวสุ (2557, น. 88) การวิจัยสถาบัน เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของครูโรงเรียนกรุงเทพการบัญชีวิทยาลัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการดำเนินชีวิต และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเรียนการสอน ของครูโรงเรียนกรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นครูโรงเรียนกรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของครูโรงเรียนกรุงเทพการบัญชีวิทยาลัยจำนวน 40 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเห็นด้วยในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของครูโรงเรียนกรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียง 3 ลำดับแรก ดังนี้ ระดับที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมา คือ ระดับการเห็นด้วย

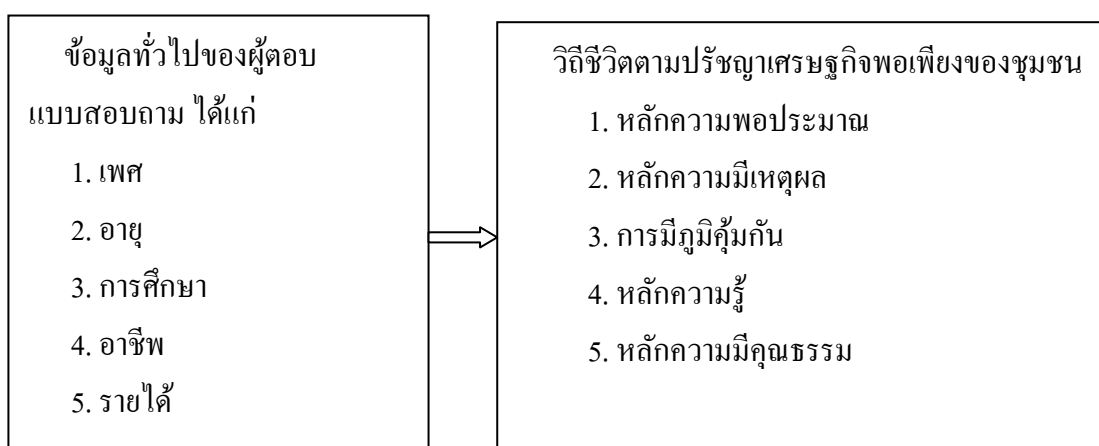
กับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และด้านสุดท้าย คือ ระดับการเห็นด้วยกับการดำเนินชีวิตตามหลักความมีเหตุผล

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิธีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านจอมนาง ตำบลจุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ประยุกต์กรอบแนวคิดในการวิจัยของ สัจญา เคนาภูมิ (2557, น. 1 - 2) จากการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีความเป็นประชาธิปไตย ของชุมชนโคกพระชุมชนมะค่า และชุมชนกุศโล่ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย